

A NAGY GAZDASÁGI VILÁGVÁLSÁG

1. Előzmények: az USA fejlődése az 1920-as években:

Az első világháború utáni évek legnagyobb haszonélvezője az USA volt:

- területén nem folyt harc ⇒ **nem szenvedett háborús veszteségeket**
- kölcsönökkel és iparcikkek exportjával segítette a háború utáni újjáépítést ⇒ az USA gazdasági termelése átlagosan **40 %-kal növekedett** (pl. az acélgyártás 26%, az olajtermelés 38%, a villanytermelés 65%, a vegyipari termelés 45%, a gépgyártás 53% növekedést mutatott.)
- a fejlődés az **életkörülmények nagyarányú javulását** is maga után vonta.
 - ⇒ **egészségügyi** ellátás
 - ⇒ közlekedés: **autók** elterjedése
 - ⇒ javuló hírközlés: **rádiózás** fejlődése, a **mozi** térhódítása (filmhíradók)
- Az emberek lassan megszokták, hogy jobban élnek és egyre több terméket vásárolnak
- az 1920-as évek végére az USA a **világgazdaság központja** és a világ hitelezője lett ⇒ emiatt az **amerikai gazdaság válsága azonnal világméretűvé vált**, mivel továbbgyűrűzött a világpiacon többi országára is.

Ford: a legendás T-modell

rádió

Walt Disney Miki egere

Magyar filmhíradó 1928-ból

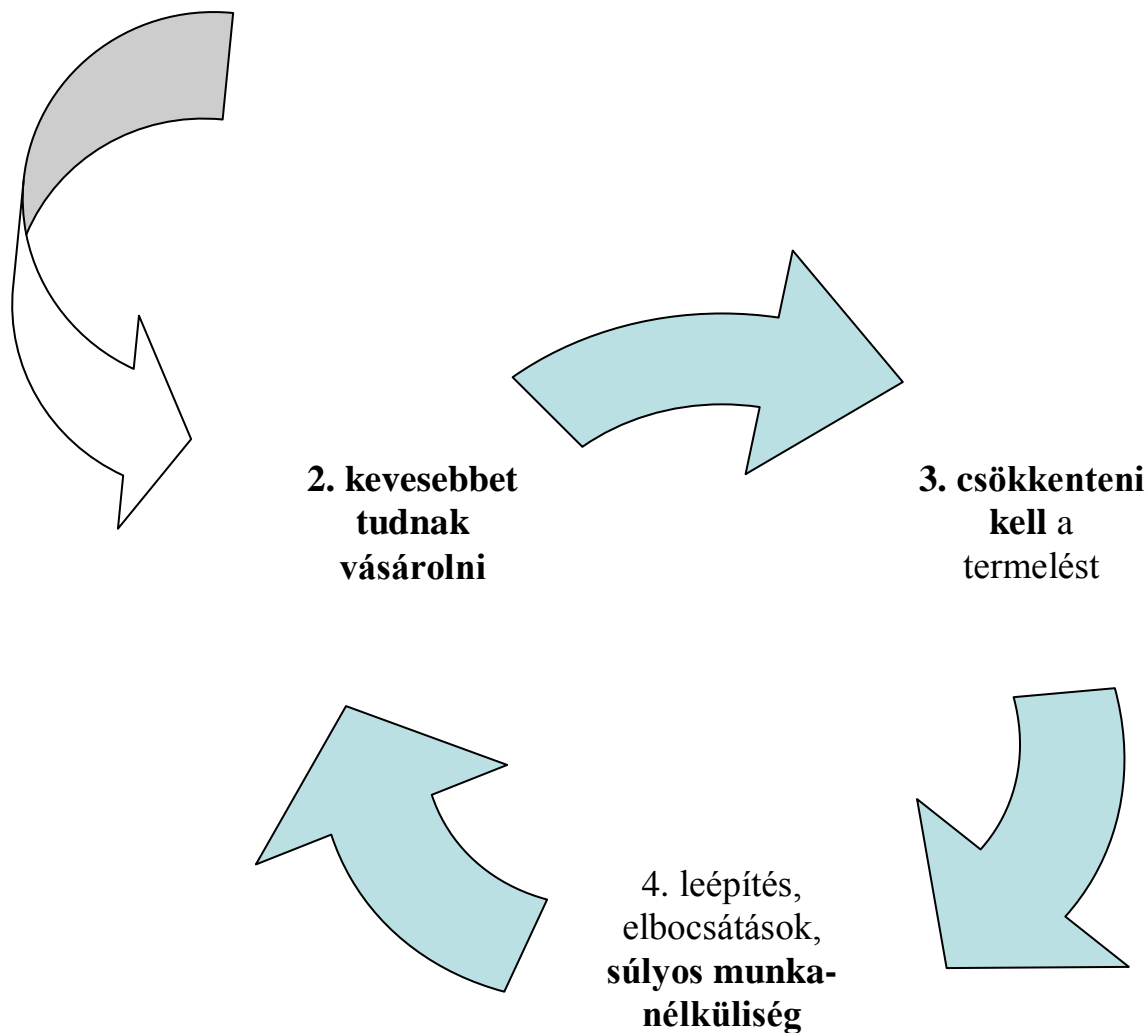
2. A nagy gazdasági világválság

a) A válság időszaka

- A nagy gazdasági világválság „hivatalosan” **1929-1933 között** volt, de ez a dátum a folyamat gyűrűzése miatt **országonként eltérő**, s a szegényebb országokban hosszabb ideig is tartott.
- 1929. október 25: „**fekete péntek**”: összeomlik a New York-i tőzsde, sorozatban mennek csődbe a bankok („Pánik a Wall Street-en”)

b) A válság folyamata: ismétlődő (ciklusos), önmagát erősítő folyamat

1. túltermelés alakul ki

Az ábra magyarázata:

túltermelés alakul ki ⇒ **csökkenteni kell** a termelést ⇒ leépítés, elbocsátások, **munkanélküliség** ⇒ még **kevesebbet tudnak vásárolni** ⇒ még inkább csökkenteni kell a termelést ⇒ még újabb leépítések következnek ⇒ még kevesebbet tudnak vásárolni ⇒ még inkább csökkenteni kell a termelést stb. (így gyűrűzik be újra és újra a folyamat)

A válság egyre súlyosabbá vált, **de a kormány nem avatkozott be a gazdaságba**, mert sértették az iparúzés és a kereskedés szabadságának, több százados elvét.

3. A megoldás elmélete: Keynes gazdaságpolitikája:

A szükségessé vált új gazdaságpolitika megalapozója **Keynes brit közgazdász** volt

- szerinte **a kormányoknak be kell avatkozniuk a gazdaságba**
 - ⇒ a vállalatok **államosítása** (állami tulajdonba vétele ⇒ pénzelése)
 - ⇒ a **nemzeti jövedelem** egy részének elvonása és **újraelosztása**.
 - ⇒ **a hitel és a pénzület befolyásolása** (pl. banki törvényekkel írják elő a maximális kamatot)
 - ⇒ **állami gazdasági tervek** kidolgozása
 - ⇒ **közmunkák**, pl. útépités, mocsarak lecsapolása, építkezések
- Keynes **olyan ágazatokat** dolgozott ki, amelynek **termékei nem jelennek meg közvetlenül a piacon**, így **nem igényelnek azonnali vásárlóerőt**: például a **hadüipar, az infrastruktúra és a szolgáltatóipar**.

4. A gazdasági válság megoldásának útjai:

- a) **amerikai út**: a demokrata párti Franklin D. **Roosevelt** elnök programja: a **New Deal** Roosevelt választási programjában **New Deal**t, azaz **új irányt** ígért az amerikai népnek, s elnökségének **első száz napján reformok sorát** vezette be:
 - ⇒ **munkanélküliség kezelése**: a Polgári Tartalék hadtest megalakítása: csak munkanélküli fiatalok jelentkezhetek, s ingyenes étkezést, szállást, egyenruhát és napi egy dollár zsebpénzt kaptak. A fiatalok közmunkákat végeztek el: erdőket ültettek, utakat és hidakat építettek és javítottak, parkokat létesítettek, talajjavításokat végeztek.
 - ⇒ **a bankválság megoldása**: **új banktörvényt** fogadtatott el: bezáratta az országban az összes bankot, s a **bankok újbóli megnyitását a pénzügyminiszter engedélyéhez köthette**, s ezzel megakadályozta több mint kétezer gyenge bank újrainyitását, az erősebb bankokkal szemben viszont lassan helyre állt a bizalom.
 - ⇒ **a mezőgazdaság válságának megoldása**: az elfogadható **terményáraknak a visszaállítása** érdekében intézkedéseket hozott a **vetésterület és az állatállomány csökkentésére**.
- b) **angol út**:
 - ⇒ **takarékossági programok** kidolgozása
 - ⇒ **megszorító intézkedések** bevezetése
- c) **német út**: **Adolf Hitler fegyverkezési programja**
 - ⇒ a munkanélküliséget és a gazdasági fellendülés beindítását a **hadüipari termelés fokozásával** oldotta meg (a válság megoldása sikerült, de Hitler sikerének következménye lett a II. világháború kitörése is).

5. Összegzés:

- a gazdasági válság **elmélyítette a társadalmi elégedetlenséget**, politikai instabilitást okozott: ⇒ **megerősödtek a politikai szélsőségek** (pl. Hitler hatalomra jutása)
- **minden állam beavatkozásra volt kényszerítve**, a válság ugyanis csak gazdasági úton történő állami beavatkozással volt megoldható (új gazdaságpolitika bevezetése)